Labutis

Labutis paprastai yra vartojamos išskirti tiesioginei kalbai, dažniausiai kai tiesioginė kalba neprodedama iš naujos eilutės po sakytojo žodžiu. Labutis vartojamos išskirti ir apskritai pakartojamiems kieno nors garsams ir žodžiams.

Skliausteliai:

1) Skliausteliais išskiriame įterptinius sakinius, jeigu jais riškiamos tolimos, pašalinės prasmės pastabos. Pav.

Savo mintimis (mano nuomonės niekas neklausi) aš visiškai sutikau su tuvelu.

2) Skliausteliais išskiriame nurodymus, iš kur yra paimta duotoji citata, mintis arba žinia.

Pav. Mūsų avialija bombardavo priešo karinius ir transportinius objektus (Elta)

3) Pasakytųjų kalbų tekstuose ~~kabliais~~ skliausteliais išskiriame nurodymą, kaip klausytojų reaguotą į kalbos mintis. Pav.

Tegyvuoja drg. Stalinas (Audringi, ilgai trunkantieji plojimai.

4) Skliausteliais išskiriame sąvokos ar pavadinimo patikslinimą ar kieno nors vartojamą kitokį pavadinimą. Pav.

Lietuvių žemėse vokiškieji grobikai sukūrė savo „Ostrenšinę (Rytų Prūsiją)

Klaustukas.

1) Klaustuką dedame po klausiamojo sakinio.

2) Klaustuką dedame šiaip po klausiamųjų žodžių.

Šauktukas

Šauktuką dedame po šaukiamojo sakinio ir po kreipinio, jei jis yra šaukiamai pasakytas.

Daugtaškis.

Daugtaškį dedame sakiniuose, kur reiškiamas stipresnis jausmas, pertraukiama ar nebaigta mintis, ar staigiai pereinama nuo vienos mintis prie kitos. Pav. Oi, motule .....

Gramatika

Morfologija.

Kamienas ir galūnė.

Ta baigiamoji žodžio dalis, kuri kinta priklausomai nuo kitų žodžių vad. galūnė.

Ta žodžio dalis kuri lieka atmetus galūnę vad. kamienu arba liemeniu.

Šaknis, intarpas, priesaga, priešdilis.

Bendroji giminiškų žodžių kamieno dalis vad. šaknis.

Nekintamojo antrinio žodžio kamieno dalis, kuri yra tarp šaknies ir galūnės ir kuri sutrikia žodžiui naują reikšmę vad. priesaga arba sufiksas. Pav. stalelis - stalas.

Nekintamo antrinio žodžio kamieno dalis, kuri eina prieš šaknį ir sutrikia žodžiui naują reikšmę arba tai pačiai reikšmei duoda naują antspalvį, vad. priešdilis, arba prefiksas. Pav. išnešti

Bendri priešdielių rašybos reiškiniai:

1) Ap; apy-, api-, Būdvardžiai ir prieveiksmiai tegali būti tik su apy-, apygeris,

Veiksmažodžiai tik su priešdeliu ap-, arba api-, Pav. aprašyti, apibrėžti.

Daiktavardis.

I linksniuoti: I links. link. daikt. kurie vien. kilmininke turi gal-o

II " II " " " " " " " -os, -es

III " III " " -ies

IV " IV " " -aus

V " V " " -s

Daiktavardžių priesagų rašyba.

1) -ikl-, ykl-, Daiktavardžiai su priesaga -ykl, turi galūnes -a, -e Pav. mokykla, baidykli; O daiktavardžiai su priesaga -ikl, turi galūnę -is pav. taikiklis.

2) -in, -yn. Priesaga -yn su galūne -as rašoma daiktavardžiuose, reiškiančiuose vietą, kur yra gausu vienos rūšies daiktų. Pav. tuštynas. Su galūni -i priesaga -yn rašoma daiktavardžiuose

reiškiančiuose veiksmo priemonę ar vietą, pažymėta ko nors gausumu. Pav. švilpyni, klampyni.

Šitokiais atvėjais rašoma -in: vaistinė.

Būdvardis.

I linksniuoti: I lin. linksniuoj. būd. kurie vyr. g. vien. vard. turi g. -as, -is

mot " " " -a, -i.

II " II " " " vyr. gim. vien. vard. turi galūne -us o moteriškosios -i.

III " " " vyr. gim. vien. vard. turi g. -is o moter. -i

Dalyviai.

Dalyviai yra tokios veiksmažodžio formos, kurios reiškia iš veiksmo kylančią daikto ypatybę. Pav. skaitąs, rašąs, skaitydavęs, rašydavęs

Veikiamosios rūšies dalyviai: dirbas.

Neveikiamosios " " : dirbamas.

Pusdalyvis

Pusdalyvis yra tokia veiksmažodžio forma, kuri reiškia iš kito to paties veikijo veiksmo kylančią ~~ypatybę~~ aplinkybę: stovidamas.

Padalyviai

Padalyvis yra veiksmažodžio forma, kuri reiškia veiksmo aplinkybę, kylančią iš pašalinio jau veiksmo: Lyjant.

Būdinys

Būdinys yra veiksmažodžio forma, kuri reiškia tam tikro veiksmo ypatybę, pasako, kaip, tas veiksmas yra atlikamas Pav.

Šaukte, bigte, sirgte, būtinai, mirtinai

Sielinys

Sielinys yra veiksmažodžio forma, kuri pasako, kurio veiksmo sielkiama kitu veiksmu. Pav.

Jis išvažiavo malkų kirstų.

Prieveiksmis

Prieveiksmis yra tokia kalbos dalis, kuri parodo veiksmo ypatybę arba aplinkybę. Pav. tyčia, gražiai; vienaip, kitaip.

Prieveiksminiai žodeliai

Prieveiksminiai žodeliai yra tokie tamybiniai žodžiai, kuri patys vieni nesudaro sakinio dalių, bet sakinio dalimis ar vienam sakiniui suteikia įvairius prasmis atspalvius. Pav.

Minikit ne pragaišti, mirtį, kapus, bet kovą vieu kovą be galo.

Prieveiksminį žodelį ne rašome atskirai. Pav.

Tai ne paprastas karys, žmogus, tai narsus karys.

Prielinksnis

Prielinksnis yra nekaitoma kalbos dalis, kuri visada eina su linksniu ir parodo linksniuojamojo žodžio santykį su kitais žodžiais Pav. Dil savo žemis, ilgai dirbau, vargau.

Jungtukas

Jungtukas yra nekaitoma kalbos dalis, kuri jungia žodžius arba sakinius vienus su kitais.

Jaustukas

Jaustukas yra nekaitoma kalbos dalis,

kuria išreiškiame įvainius pergyvenimus
bei jausmus (nustebimą, baimę, pasigirėjimą,
liūdesį, sveikinimą ir t.s.). Pav. Oi, Valio!

Sštiktuko reikšmė

Sštiktukai yra tokie nutrupėję veiksminiai
žodžiai, kuriais išreiškiami įvykusių būtųjų
ištikimų vaizdai: burbt, cinkt, triokšt, ...

Rašybos smulkmenos.

skyla - { skilli
skyla.
skilo.

siųsti - nes ir iškritusi (siunčia, todil u su nosine)

išgijo - { gyti:
gyja.
gijo.

dalija

rūdija.

įkūrimas - Padaroma iš būtojo kartinio laiko
kūrė.

susipynę

gresia, grasinti (e ir e be nosinės)

drįsta (į visuomet i su nosine)

drąsus (a visuomet su nosine)

yrėsi, irti, iria, yrėsi.

suyra, suviti, suya, suyrė (ỹra - rūbas koks nors)

kąsnis (buvo „n" kanda)

stebuklas (u trumpoji)

Jeigu kirtis krinta galūnėj ant i tai y
pokylis

primąją (vien. galm. ir moterškosios gim. įnaginiske ir
daugiskaitos kilmininke dedame nosines)

anksty vąsia.

Jeigu veiksmažodžiu būtajam kartiniam laike yra
galūni - uvo, tai u bus trumpoji. Pav. buvo, žuvo,
sugruvo, sudžiuvo.

žudyti, žuda, žudi: (u trumpoji)

žūti, žuva, žuvo.

gruūti, gruva, gruvo.

pūti, pūva, puvo.

(Priešdėlis į su nosine)

pilys (primoji i trumpoji)

pušys (ij reggi)

lūpos (ū ilgoji)
grįsti – grindžia.
sųsti – sunčia
skęsti – skenda.
skandinti (a trumpas, nes dvibalsinose balsis
nrikuomet nebūva ilgos)
Priešdėliuose są – sąnašos.

– eivis – kelivis, pracivis, karcivis.
miniai; minia
visuomenė; visuomenei.
svyraučios { nusvyra. nusvirė. nusvirti.
išpilti { pilti. pila pyli
griaudžia, – iau
neramią – ią.
Daiktavardžiai su priešdieliais šaknyturi ilgąsias balsęs Pav. Sąjūdis
žiūrovai; žiūronai

debesis (i trumpoji)
atidžiai, sąjūdis, pokylis, pojūtis, sambrūzdis.
santykis, iškyla.
– Sam, – san ir t.t. gavęs priešdėlį, šaknyje
gauna ilgą balsį.
sūkurys, giliai;
keleri, penkeri – eri
prautuvą, treajunonizmas.
mušti (visur u trumpoji)
gražesnis.
trukdo (nuo žodžio trukti)
grąžtis, atsigrąžti.
kūrenti (visur u ilgoji)
Jei išplistas pažyminys eina prieš išplistą žodį jis kableliais neskiriamas. Jei jis eina po pažymimojo žodžio kableliais skiriamas Pav. Audrų ir laiko palaužti gruvo šimtamečiai milžinai. Gruvo šimtamečiai milžinai, audrų ir laiko palaužti. Senas ir apąkęs krisius guli ant spalių kruvos. Ant spalių kruvos guli krisius, senas, apąkęs.

Priedelis yra pažyminys išreikštas daiktavardžiu. Jeigu priedelis (ypač jei išplistas) ima po pažyminojo žodžio, visuomet skiriamas kableliais.

Kablelio rašymas.

1) Kreipinys su savo pažyminiais visuomet skiriamas kableliais: Ar žinote, vaikai, ką man šita lazda primena?
Jei kreipinys išreikštas vardininku ir nejaučiama aiškaus kreipimosi tai jis kableliais neskiriamas: Kada Antanas grįžai?
Jaustukai, jei yra prieš kreipinį, kableliais neskiriami: Kol jaunas, o broli, sik pasilio gnūdus.

2) Teiginiai, neiginiai ir įvairūs šaukiamieji žodžiai skiriami kableliais. Pav. Gerai, ryt susitinkame. Jei šie žodžiai vartojami ne pakrižiamai kableliais neskiriami: Gerai atliko savo darbą.

3) Sterptiniai žodžiai ir sakiniai skiriami kableliais: Gal būt, tur būt, mat, be to, palyginti, apskritai, aplamai, paprastai, rodos, berots, aišku, atviriškai, pirmiausia, anot.
Sterptiniais žodžiais nelaikomi ir kableliais neskiriami: štai, gal, išstikrųjų, pagaliau, tarytum, maždaug, viš dil-to, toli gražu ir t.t.

4) Vienarūšis sakinio dalys skiriamos kableliais. Pav. atijo jaunas, aukštas, tvirtas, žmogus.

5). Sšskirtinis sakinio dalys visuomet skiriamos kableliais: Byrant dirvoje, biris ir jaujoje.
Sšskirtini sakinio dalis einanti po jungtuku taip pat skiriame kableliais: Ragana prikūreno krosnį ir, susimusi žarijas, supyli jas po slenksčiu.

---

jojau, jojai, jojo } al jojo (nes visur išlaiki pastorią kirtį.)